

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

4. Quando primum, & à quo producitur anima rationalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

sophiam probari, quod sit immortalis: hoc secundum asserit conclusio, & non damnatur à Concilio, sed illud primum.

Quæres, quid senserit Philosophus de immortalitate animæ?

33. *Hanc difficultatem* plurimi fusissimè tractant, quibusdam sustinentibus quod tenuerit partem affirmatiuam, quibusdam quod negatiuam; & aliis quod fuerit omnino dubius, nec quidpiam deciderit, aliquando in vnam partem propensus, aliquando in alteram; quibus ego assentior; nec rem iudico maiori examine dignam; quoad doctos enim, non deberent moueri auctoritate Philosophi, nisi quatenus ratio etiam eam stabiliret, quoad alios vero magis sufficere debet illis auctoritas Patrum, & Theologorum, ac Philosophorum aliorum, quam Aristotelis.

QVÆSTIO IV.

Quando primum, & à quo producit anima rationalis.

CONCLUSIO I.

34. *ANIMA rationales non fuerunt creata ante corpora, sed producantur primum pro instanti aliquo reali, in quo corpora sunt vltimate disposita ad eas recipiendas.* Hæc est communissima apud Patres, Theologos, ac Philosophos, contra Origenem ac Platonem existimantes eas productas ante, & extra corpora, & postea corpori tanquam carceri inclusas in pœnam peccatorum.

*Probat*ur conclusio theologicè auctoritate Concilij Bracharensis primi c. 6. & Leonis X. epist. 31. à quibus damnatur opposita sententia.

*Probat*ur etiam ratione quia non est indicium aliquod, vnde colligatur, quod fuerint antecederet creatæ: & præterea quandoquidem sint actus incompleti nati informare corpus, potius in ipso quam extra aut ante ipsum debeant produci.

Obijci primo, secundum Philosophum 2. de generatione animalium, Anima rationalis de foris venit: ergo producit antequam infundatur corpori.

Respondeo distinguendo antecedens: de foris venit sic, vt foris prius existeret & postea adueniret corpori, nego antecedens: sic vt non dependeat à corpore in genere causæ materialis, ex cuius potentia educeretur, concedo antecedens, & nego consequentiam.

Obijci secundo: Augustinus lib. 7. de Genesi ad litteram dubitare videtur de concreatione animæ Adæ cum corpore ipsius: ergo dubium est an ante producat nec ne.

Respondeo negando consequentiam, quia tempore Augustini non fuit res definita, sicut modo est; vnde licet tum dubitari potuit, non tamen iam.

CONCLUSIO II.

35. *Anima rationalis creatur & non producit virtute seminis, nec Angelorum, sed à solo Deo.* Hæc est communissima Patrum, Theologorum, ac Philosophorum Christianorum.

*Probat*ur prima pars primo auctoritate Diui Hieronymi epist. 17. ad Damasum, Diui Hilarij 10. de Trinitate, Ambrosij lib. de Noë, & Arca, Chrysostomi, Gregorij Nysseni, Theodorati, Cyrilli, & Bernardi, quos citant Conimbric. 2. de anima cap. 1. q. 3.

*Probat*ur idem Conimbricenses hanc partem ex D. Thoma, quia non generantur neque per se, cum non sint compositæ; neque per accidens sicut generantur aliæ formæ substantiales, quia sic orirentur ex virtute seminali, quod fallum parebit ex secunda parte conclusionis: ergo creantur.

Confirmatur, quia nobilitate præstant cæteris formis; ergo habent nobiliorem modum producendi, & consequenter debent produci per creationem.

Hæc probatio non placet, facile enim negari potest antecedens pro secunda parte cum sua probatione, nam aliqua forma substantialis nata produci à solo Deo, absque concursu effectiuo vilius causæ secundæ, potest alio

modo quam per creationem produci, vt patet de formis cælorum, quæ non creantur, & tamen producuntur effectiue à solo Deo; & quidquid sit an detur aliqua talis forma, saltem non necessario sequitur ex eo, quod aliqua forma non creetur, sed educatur ex corpore, quod dependeat ab influxu effectiuo corporis, aut vilius se tenentis ex parte ipsius.

Adde committi circulum ab his autoribus, nam probant animam creari, quia alias produceretur virtute seminis, & probant non produci virtute seminis, quia creatur.

Confirmatio etiam non sufficit, quia posset habere maiorem illam nobilitatem, quamuis non peteret creati: ergo ex maiori nobilitate non sequitur, quod creetur.

Alij probant ex spiritualitate animæ, quod non educatur, & consequenter quod creetur, quia forma spiritualis non potest educi à potentia subiecti corporei. Verum hæc probatio etiam absolute non sufficit, quia sicut potest informare subiectum corporeum, prorsus nulla est ratio cur non posset dependere ab ipso in genere causæ materialis.

36. *Melius ergo probatur conclusio*: quia anima rationalis non dependet in fieri & conseruari à suo subiecto; ergo non educitur ex illo, & consequenter non creatur. Consequentia patet: quia quæ educuntur, dependent in fieri, & conseruari naturaliter loquendo ab eo, ex quo educuntur. Probat antecedens ab aliquibus: quia manet separata à corpore. Sed hæc probatio antecedentis non sufficit, quia tam incertum est quoad rationem naturalem, quod anima maneat separata, ac quod sit immortalis, vt patet ex dictis, quam quod non dependeat in conseruari: & præterea, quia posset manere separata, & esse immortalis quamuis dum esset in corpore dependeret in fieri, & conseruari à corpore: sicut enim Deus conseruat connaturaliter, quæ producuntur ab alijs causis, dum absint illæ aliæ causæ, supplendo defectum ipsarum: ita etiam posset connaturaliter conseruare animam separatam supplendo concursum corporis, à quo dependebat dum erat in corpore. Probat ergo aliter antecedens: quia anima non dependet à manu, v.g. nec à pede, nec ab vlla alia parte determinata corporis in fieri, aut conseruari, vt patet euidenter primo ex eo, quod destructa manu, aut pede non desinat anima esse in corpore; & ex eo, quod non possit dependere totaliter ab omnibus partibus quas informat, nec etiam partialiter quia alias quacunque parte destructa deberet desinere, nisi aliquid aliud suppleret concursum istius partis.

Quod si dicatur Deus supplere concursum istius partis: melius dicitur quod ipse solus producat, & conseruet eodem modo, sine concursu aliarum etiam partium, quo conseruat, & producit illam sine concursu illius partis, sic enim non debent variari concursus Dei toties quoties deperduntur partes corporis, & consequenter melius dicitur, quod non dependeat in fieri, aut conseruari ab illis partibus illa ratione.

37. *Secunda pars conclusionis*, quæ est contra Tertullianum, & Apollinarem, quos Sennertus hypomnemate 4. sequitur, existimat enim seminis humani virtute produci hominem absque noua vilius animæ creatione. Probat primo auctoritate S. Aug. qui hær. 84. oppositam sententiam refert inter hæreses: & ex decret. 32. q. 2. c. Moyses.

*Probat*ur secundo ratione à Conimbricensibus: agens corporeum nequit producere aliquid spirituale, aut perfectius se: sed semen est corporeum, & anima spiritualis, & anima est perfectior semine: ergo.

Hæc probatio suadet bene animam non produci virtute seminis tanquam causæ principalis totalis, sed non probat quin possit illam producere per modum causæ partialis, nam certum est phantasmata corporea concurrere partialiter cum intellectu ad producendas species intelligibiles, si dentur, vel intellectiones, si non dentur illæ species, vt postea dicemus: nec minus certum est aliquid imperfectius posse concurrere partialiter ad effectum perfectiorem.

*Probat*ur secundo: quia dissolutio corporis non causat interitum animæ, quia est immortalis: ergo nec generatio

tio eius causat ortum ipsius, quia quando generatio alius est causa, quod aliquid sit, eius dissolutio est causa cur non sit.

Hæc etiam non videtur, tum quia supponit immortalitatem animæ, quæ difficilius probari potest ratione, quam hæc ipsa doctrina; tum quia bene potest aliquid dependere à causa efficiendi in fieri quod non dependeat ab ipsa in conservari; forma enim ignis dependet efficienter ab igne producente in fieri; non tamen dependet in conservari, ut manifestum est: unde in forma, nego consequentiam cum sua probatione.

37. *Melius ergo probatur hæc, & tertia pars, etiam ex prima parte, quia nulla creatura de facto concurrat physice ad terminum creationis, ut suppono cum communissima sententia ex tractatu de creatione: ergo nec Angelus, nec semen, nec aliqua alia creatura concurrat effectiue ad producendam animam.*

Confirmatur: quia nullum est indicium concursus Angelici, aut feminis ad animas rationales producendas, ergo male asseritur talis concursus.

Confirmatur secundo, quia semen non concurrat effectiue ad producendas alias animas, sed solum ad productionem corporis: ergo non concurrat ad productionem animæ rationalis alio modo.

39. *Obijciens primo: attingens ultimam dispositionem attingit etiam physice formam, ad quam sit dispositio: sed semen attingit ultimam dispositionem ad organizationem corporis: quia posita introducit animam: ergo attingit ipsam animam.*

Respondetur negando maiorem, nulla enim est ratio, cur una causa non possit producere dispositionem ad formam, non à se, sed ab alio producibilem.

Obijciens secundo, semen humanum est animatum anima rationali: ergo potest effectiue producere hominem. Sennertus hypomnemate 4. f. 1. conatur probare, quod semen etiam humanum sit animatum, & hinc impigit in errorem de propagatione animæ humanæ per traducere, & non per creationem: existimat enim semen humanum animatum anima rationali diffusum ab homine, & coniunctum in ventre matris cum semine eiusdem absque creatione noua animæ formare factum in utero, & deuenire hominem propria virtute, ad eum fere modum quo ramus animatus excisus ab arbore, & plantatus in terra auget se, & deuenit tandem arbor.

40. *Respondetur, quidquid sit de consequentia, negando antecedens. Neque sanè doctrina huius auctoris de feminis humani animatione habet probabilitatem ullam profusam: nam dum manet in homine, si est animatum, vel est animatum eadem numero anima, qua reliquus homo, vel diuersa. Non diuersa, quia alias essent in uno homine plures animæ rationales realiter distinctæ, quo nihil absurdius: ergo si sit animatum, debet animari eadem anima: sed si animetur eadem anima, non deseruit ad intentum Sennerti, ob quod principaliter asserit semen animari: ergo non debet dici animari. Probatur minor, in qua sola est difficultas, quia si semen animetur eadem anima, illa non sufficit ipsi, ut exerceat operationes vitæ, quas debet habere transfusum à patre in utero matris, quandoquidem anima patris non maneat cum semine in utero matris, ut est evidens: nisi dicamus absurdissime eandem numero animam esse simul in diuersis hominibus: sed dicitur à Sennerto esse animatum, ut possit exercere illas operationes: ergo non deseruit ad intentum Sennerti, quod animetur eadem anima, qua animatur reliquum corpus.*

Deinde, quando semen effunditur, & exciditur ab homine, non potest dici quod producat in ipso, supposita effusione, & excisione, noua anima rationalis, nec ab homine, nec à Deo, alias tot animæ rationales producuntur quot effunduntur semina humana, siue in somno, siue in vigilia, siue modo naturali, siue innaturali, quo nihil etiam absurdius excogitari potest: nec etiam debet produci in ipso anima, quoties ex naturali coitu coniungitur cum semine mulieris semen viri, quia alias quoties vir, & mulier legitime coirent, infunderentur

plures animæ rationales, quod est etiam æquè absurdum.

Denique: quando producit in semine patris bene, & debito modo commixto cum semine matris, anima diuersa numero ab anima patris, ac matris, illa anima non producit à semine ipso; quia semen in illo instanti in quo producit anima illa, non habet aliam animam, per quam illam produceret, quia alias haberet duas animas simul, quod est absurdum: sed sine anima non potest illam producere; tum quia omnis alia forma, per quam eam produceret esset imperfectior anima, & consequenter insufficiens ad animam producendam; tum quia si per aliam formam posset producere in se animam, non deberet esse animatum, ut illam produceret, contra Sennertum.

41. *Addo ad hæc breuiter contra Arriagam, male ipsum dicere n. 3. 14. quamuis non possit probari naturali ratione animam non posse produci ab alia anima, posse tamen sic probari quod non possit produci ab Angelo, quia licet Angelus sit perfectior anima, non sequitur quod contineat virtualiter animam, sicut licet aurum sit perfectius aqua, non tamen potest producere aquam. Hæc inquam doctrina omnino mala est, nam quæcunque ratio naturalis potest adduci ad probandum animam non posse produci ab Angelo, potest etiam eadem seruire ad probandum, quod non possit produci ab alia anima. Quod probo manifestè, quia nulla est ratio qua primum possit probari, nisi quod anima creetur, aut quod non habeatur vlla experientia, quod producat, aut produci possit ab Angelo, aut quod non sequatur ex maiori perfectione Angeli, quod illam possit producere, propter exemplum præmissum ab Arriaga. Sed anima non magis potest attingere terminum creationis quam Angelus, ut patet, nec est vlla experientia, quod una anima producat ab alia, & sicut non sequitur ex maiori perfectione Angeli, quod possit animam producere, ita etiam non sequitur ex æquali perfectione animæ cum alia anima, aut ex identitate specifica, quod possit illam producere, neque enim omnia, quæ sunt eiusdem speciei possunt se inuicem producere, ut patet de lapide, qui nequit alium producere: ergo eodem modo potest probari de anima, ac de Angelo quod possit, vel non possit animam producere.*

Confirmatur: quia maior perfectio Angeli non impedit quo minus possit animam producere, quandoquidem omnes causæ æquiuocæ, vel semper, vel ut plurimum sint perfectiores suis effectibus.

42. *Quæres saltem, an vnio animæ ad corpus producat à semine vel corpore, vel causa aliqua secunda, an vero à solo Deo.*

Respondetur negatiue contra Arriagam. Et probatur primo autoritate Leonis Magni episcopi 93. qui asserit animas à nullo incorporari, nisi à Deo ipsarum Creatore: incorporatio autem animæ fit formaliter per vnionem: ergo vnio fit à solo Deo.

Respondet Arriaga, Pontificem intelligi debere sic vt velit tantum dicere, quod incorporatio fiat à Deo, quatenus producit animam in corpore disposito sic, ut ad illam productionem necessario sequatur vnio, quæ producit per animam matris. Sed hæc explicatio vel hoc ipso sufficienter reicitur, quod difficilis sit & gratissima.

Probatur secundo: vniones aliarum formarum producuntur à causis illas producentibus: ergo & vnio animæ rationalis.

Confirmatur, quia non est vllum indicium, unde colligatur, quod ab vlla causa secunda producat illa vnio: ergo id non debet asseri. Hoc tamen non obstat, si ponatur duplex vnio inter animam, & corpus, vtræque educatur de potentia sui subiecti, quia in esse, & conservari dependet necessario ab illo; & consequenter non creatur: quod etiam dicendum est de vnione vna, si vna tantum ponatur.

43. *Quæres secundo, quid dicendum de productione aliarum animarum.*

Respondetur in primis quod educantur à potentia corporis,

An vnio animæ ad corpus producat ab vlla causa secunda.

Semen humanum non est animatum.

poris, quia nec ratio, nec autoritas ostendit contrarium, & quantum ad experientiam attinet, dependent in esse & fieri à corporibus, & præterea aliâ crearentur, de quo vide dicta lib. 1. Physicorum de educatione formarum.

Aliz animæ non producuntur effectivè à semine. Respondeo secundo cum Doctore in 2. dist. 18. D. Thoma 1. p. q. 118. art. 2. contra Suarez. 2. de anima cap. ultimo, & Combricensis. 1. de gener. cap. 4. Eas non produci effectivè à semine.

Probatur primo, quia in instanti generationis semen non est, destruitur enim forma seminis introducta anima secundum aduersarios. Nec dicas aliquam partem seminis manere incorruptam, eamque in materiam alterius partis producere animam; tum quia verisimilius est, totum semen concurrere ad generationem corrumpi adueniente anima, si vlla pars ipsius corrumpatur: tum quia non requiritur semen, nisi ut ex eo producat corpus, & viuens: ergo semen ex quo non fit corpus, aut viuens non habet influxum in viuens, sed ex parte manente non fit corpus, aut viuens. Tum denique, quia gratissimè adscribitur illa facultas isti parti remanenti. *Hæc probatio* est bona contra omnes qui tenent, quod ex semine corrupto producat corpus: non valeret autem contra id negantes, quorum sententia mihi magis placet propter dicenda statim.

44. *Probatur secundo*, quia non magis requiritur semine ad producendas alias animas, quam rationalem: ergo si cur non concurrat ad producendum animam rationalem, non debet etiam concurrere ad alias animas immediate, sed sufficit ad omnes concursus dispositiuus.

Probatur tertio, quia semen non potest esse causa totalis, cum sit imperfectior anima: ergo debet adesse alia causa: sed illa alia, quæcunque sit, sufficit pro causa totali: ergo non debet causalitas aliqua immediata attribui semini. Quotiescunque enim duæ entitates applicentur ad aliquem effectum, si constet quod una ex illis debeat concurrere, & non constet illam non habere virtutem totalem nec constet alteram habere virtutem partialem, debet potius dici quod illa causa, cuius concursus constat esse necessarius, sit causa totalis, quam partialis: præsertim si alius effectus possit attribui alteri entitati, propter quem effectum posset dici esse necessarius ad alterum effectum, quamvis non concurreret immediate ad alterum effectum.

Hæc doctrina supponit semen non esse animatum: nam si esset, imperfectio ipsius non impediret quo minus posset producere animas. Quod suppositum negatur à Semerio, supra. Verum ex doctrina supra posita contra animationem seminis humani deducitur satis probabile argumentum, quod nec semina aliorum animalium sint animata, quia non est necesse ut sint magis perfecta, aut actiua, quam humanum; nec vnum animal debet producere aliud animal alio modo, quam homo hominem.

45. *Si vero quæras*, ad quid ergo deseruit semen? Respondeo, quod requiratur ad hoc, ut ex eo formetur corpus aptum pro anima.

Et si quæras rursum, quomodo concurrat ad formandum illud corpus.

Respondeo, tribus potissimum modis posse quem imaginari quod semen concurreret. *Primo*, ut ex eo tãquam ex parte integrali, constitueretur corpus. *Secundo*, sic, ut ipsummet tanquam principium actiuum produceret corpus. *Tertio*, sic, ut ex eo corrupto generaretur corpus. Ex his autem tribus modis examinandum hic quomodo concurrat semen.

Dico ergo primo, quod non cõcurrat per modum principij passiu, ex quo corrupto generaretur corpus. *Probo hoc*, quia requiritur semen ad corpus sic, ut non quocunque sufficiat pro quocunque, sed ad tale corpus producendum necessario requiratur tale semen: sed hoc esset impossibile si solum requireretur per modum principij passiu, ex quo corrupto generaretur corpus: ergo non sic concurrat, nec requiritur.

Probatur minor, quia quod requiritur necessario ad determinatum effectum, debet vel secundum se, vel secundum

aliquid ratione ipsius habitum existere pro illo instanti pro quo producitur effectus: sed illud ex quo corrupto producitur effectus, non existit pro instanti pro quo producitur effectus: ergo illud non potest requiri ad determinatum illum effectum. Probatur vltima maior, quia quod non est, nec secundum se, nec secundum aliquid aliud realiter, aut intentionaliter, non potest determinare, nec efficienter, nec formaliter pro tempore, aut instanti, quo non est.

46. *Dico* non requiri semen ad determinandam causam pro illo instanti, sed ex suppositione præsuppositionis seminis causam seipsa determinari ad effectum. *Contra* quia non potest causa pro vilo instanti esse determinata ad producendum effectum, nisi pro illo instanti sint omnia necessario existentia; quibus positis sequeretur effectus: sed omnia illa, quæ sunt applicata in instanti quo producitur effectus, posset esse applicata sine præsuppositione seminis corrupti, nam nihil tum reperitur, præter causam productiuam corporis, quæcunque illa sit, & materiam primam quæ erat in semine (suppono enim accidentia non subiectari in materia prima) sed causa illa, & materia prima posset esse sic applicata, quamvis non præsupponeretur forma seminis, sed alia in materia prima: ergo non requiritur per se præsuppositio seminis ad determinationem talis effectus.

Confirmatur hoc, quia causa illa, quæ est determinata ad corrupendum semen, posset æquè bene corrumpere aliquas alias substantias, quæ applicarentur, & si id faceret, æquè deberet producere formam corporis organici ex illo alio corpore, ac ex semine: & consequenter non requireretur necessario semen ad producendum corpus organicum.

47. *Dico secundo*, quod non requiratur semen ad immediate producendum corpus organicum. *Probatur hoc*, quia si requireretur ad producendum corpus organicum, necessario illud corpus deberet esse distinctum à seipso, neque enim se potest producere. Tunc sic: vel illud corpus distinctum produceret ex seipso toto, vel ex parte sui, vel ex aliquo alio corpore; non ex seipso toto, quia sic deberet esse destructum pro instanti, pro quo fieret productio, & consequenter productio non posset ab ipso provenire; neque enim actio productiua potest immediate provenire ab eo quod non est pro instanti, vel tempore pro quo est actio. Non etiam ex parte sui, quia pars seminis talis, ex qua generatur corpus organicum tale, necessario requiritur, ut ex ea producat corpus tale: sed hoc esset falsum, si ea corrupta produceret pars seminis non corrupta corpus organicum; Non etiam ex aliquo alio corpore; tum quia sic non produceretur corpus ex semine, sed per semen contra communem modum loquendi & experientiam, ex qua patet quod generato corpore non maneat semen totum; id quod non deberet accidere, si semen produceret corpus ex alia materia, vel subiecto.

48. *Dico tertio*: verisimilius est, quod semen concurrat ad corpus per modum constituentis ipsum integraliter. *Hoc patet*, quia aliquo modo concurrat, sed non alio, quàm hoc, ut patet ex dictis: ergo. Itaque loquendo de semine animalium, quando semina apta commiscuntur debito modo, constituunt integraliter vnam substantiam heterogeneam, quæ disposita per qualitates aliquas determinatas est capax talis determinatæ animæ, v. g. substantia constata ex semine humano animæ rationalis, ex equino animæ equinæ, & ita de reliquis. Quando autem sic disponitur, producitur in ipso anima non quidem ab vlla causa secunda sublinari, & cœlesti, quia nulla talis applicatur, quæ sit perfectior animali, aut æquè perfecta, ac ipsum: sed ab ipso Domino Deo. Producta autem anima ab illa substantia, eodem modo totum constatur ex vtraque format corpus organicum animatum, quo animalia iuniora augent suam staturam, & acquirunt partes per nutritionem. Augmentum autem istius massæ constata ex semine, & formatio ipsius non potest refundi in ipsam massam absque anima, quia reuera illa augmentatio, & formatio est operatio vitalis, tam præsupponens

Non requiritur semen ad producendum corpus

Requiritur semen ad constituendum integrale corpus

Non destruitur semen productio corpore.

anima, quam mutatio, aut augmentatio arborum præsupponit.

Ex hac autem doctrina habetur verum esse, quod medici dicunt, quidquid dicat Philosophus, semen matris esse actuum, sicut semen patris; quia utrumque concurrat per modum partis integralis, & consequenter neutrum per modum partis passivæ, seu potentialis. Quod si concurrat actiue semen patris ad producendas effectiue partes illas, quæ de nouo producuntur ad augmentum corporis, pari ratione ad hoc concurrere debet semen matris.

49. *Dices primo:* secundum Philosophum 2. de generatione animalium, omnis anima, præter intellectiua produci- tur vi seminis: ergo.

Respondeo negando. Philosophum id dicere, solum enim habet, quod omnis anima, præter intellectiua educatur ex potentia seminis: quod si etiam haberet illam ipsam doctrinam, intelligendus esset de productione nõ immediata, sed mediata, & dispositiua ad educationem.

Dices secundo, si semen non produceret effectiue animam, sequeretur, quod viuientia non producerent sibi similia: sed hoc videtur absurdum.

Respondeo alia viuientia non debere posse producere sibi similia magis, quam homo. Itaque sicut homo dicitur producere sibi simile, quamuis non producat animam hominis sibi similis, per hoc solum, quod producat dispositiones requisitas ad introductionem animæ, ad quã dispositionem necessarium, connaturaliter loquendo, infunditur anima; ita de aliis viuentibus dicendum est, quod simili modo, & non alio producant sibi similia.

DISPUT. VI.

De Potentia Intellectiua.

DE hac ago primo non quia nobilior est; nam oppositum inferius ostendam contra Thomistas; sed quia prior est in operando, prius enim intellectus debet aliquid intelligere, quam voluntas possit agere, ut experientia patet. Intelligimus autem per potentiam intellectiua illam, qua apprehendimus, iudicamus, & discurremus de rebus: qualem potentiam nobis inesse, etiam experientia constat.

QVÆSTIO I.

Quodnam sit obiectum intellectus adæquatum.

1. **C**ertum est, omne illud esse obiectum intellectus, circa quod intellectus potest versari ipsum intelligendo, aut vno verbo, quod potest concipi ab intellectu, siue sit quid rationis, siue reale, siue positium, siue negatiuum. Sed difficultas est ex pluribus obiectis, quæ potest concipere, quodnam sit obiectum adæquatum ipsius, iuxta sensum illum, quo queritur de scientiis totalibus quodnam ex pluribus obiectis, quæ attingunt, sit obiectum adæquatum earum.

Quia vero aliqua sunt obiecta, quæ mouent intellectum ad intellectionem, & terminant eandem; & aliqua alia sunt obiecta, quæ terminant intellectionem, sed non mouent ad ipsam; propterea duplex assignari solet obiectum intellectus, vnum motiuum, & alterum terminatiuum tantum, & non motiuum: & de vtroque hoc obiecto est præsens quæstio.

Rursus, quia aliqua obiecta sunt, quæ intellectus potest intelligere in statu separationis, quæ non potest intelligere in statu coniunctionis cum corpore, propterea obiectum adæquatum ipsius in statu separationis magis late patet, quam obiectum adæquatum in statu coniunctionis; vnde etiam hic examinandum est de obiecto adæquato pro vtroque statu.

Rursus, quia sunt aliqua obiecta, quæ potest videre per

auxilium supernaturale, quæ non posset videre naturaliter absque tali auxilio, considerari debet hic etiam, quodnam sit obiectum adæquatum naturalis attingentiæ ipsius; hoc est, quod possit naturaliter attingi ab illo; & quodnam supernaturalis attingentiæ, quod scilicet non potest naturaliter, sed potest supernaturaliter cognosci ab ipso.

CONCLUSIO I.

2. *Non potest assignari aliquod vnum obiectum adæquatum terminatiuum intellectus, quod comprehendat sub se omnia obiecta cognoscibilia ab intellectu, sic ut possit prædicari de illis omnibus aut formaliter aut realiter, & sic ut possit explicari alio modo quam per respectum ad intellectum, ut per modum cognoscibilis.* Hæc est extra controuersiam in re ipsa: & patet: quia intellectus potest intelligere entia realia & entia rationis; positiua & negatiua. Sed nihil vnum vniucum potest assignari, quod de omnibus his possit formaliter aut realiter prædicari, & quod possit explicari alia explicatione, quam per ordinem ad intellectum, ut patet: ergo.

Nō potest assignari aliquod vnum obiectum, quod possit formaliter prædicari de omnibus, quæ intelligit.

CONCLUSIO II.

3. *Potest assignari aliquod vnum obiectum intellectus, explicabile sine ordine ad intellectum, quod comprehendat omnia, quæ possunt vlla ratione in quocumque statu ab intellectu considerari, & illud non est verum formaliter, sed potius ens, & in hoc sensu ens potest vocari obiectum terminatiuum adæquatum intellectus.*

Potest assignari aliquod vnum obiectum, quod comprehendat omnia intelligibilia.

Hæc est cõformis Scoto 1. d. 3. q. 3. & q. 20. de anima, videtur esse contra Thomistas aliquos quoad secundam partem.

*Probat*ur prima pars, quia ens est aliquod vnum subiectum sic explicabile, & comprehendit omnia profus intelligibilia aliqua ratione, vel tanquam species, aut quasi species sui, vel tanquam modos aut differentias, quibus aut ipsum, aut contenta sub ipso contrahuntur & cõstituuntur siue physice, siue metaphysice, vel tanquam proprietates aut accidentia, vel tanquam aliquid sibi aut suis speciebus oppositum: ergo vera est prima pars.

*Probat*ur secunda pars: tum quia verum non potest explicari nisi per ordinem ad intellectum, ut dicitur in Metaphysica; tum quia cum sit passio entis, potius ens debet dici ipsum comprehendere, quam ab ipso comprehendendi; & hinc patet tertia pars.

Quod si quæras, cur addiderim illam particulam in cõclusionem, explicabile sine ordine ad intellectum.

Respondet rationem esse, quia hic agitur de obiecto intellectus, secundum aliquam rationem, secundum quã posset quis per ordinem ad ipsum explicare intellectum, & ipsum distinguere ab omnibus aliis potentiis cognoscitiuis: sic autem non assignaretur sufficienter quando non assignaretur nisi secundum rationem, secundum quam non posset intelligi, nisi intelligeretur ipsemet intellectus, ut patet.

4. *Obicitur*, communiter distinguitur intellectus & voluntas inter se, per hoc, quod intellectus feratur in obiectum sub ratione veri tantum, voluntas vero sub ratione boni: ergo veritas est obiectum formale saltem adæquatum intellectus, sicut bonitas est obiectum formale voluntatis.

Respondet distinguendo antecedens: ita ut intellectus non consideret vllam rationem in obiecto, quæ non sit vera, concedo antecedens: quæ non consideratur ab ipso sub ratione veri formaliter loquendo, nego antecedens, quia manifestum est, quod intellectus etiam considerat rationem boni in obiecto, alias voluntas non posset ferri in bonum sub ratione boni; neque enim potest ferri in obiectum sub vlla ratione, secundum quam non cognoscitur ab intellectu; manifestum etiam est quod distinguat intellectus rationem veri à ratione boni formaliter, & consequenter quod cognoscat rationem boni formaliter non sub ratione veri formaliter: si enim solū cognosceret ipsum sub ratione veri, non posset distinguere ipsum à ratione boni. Et similiter distinguo consequens: ita ut nihil cognoscatur ab ipso quod non sit verum, concedo: ita ut nihil consideretur ab ipso nisi sub ratione veri formaliter loquendo, nego consequentiam.

Quomodo intellectus, nō ferri nisi circa verum.

Y y

Itaque